

Nyt og noter

Overrækkelsen af Joakim Larsen-prisen 31. maj 2001 til Vagn Skovgaard-Petersen

Af Leif Degnbøl

Kære Vagn!

Når man kender dig, så ved man, at du har et godt øje for den indsats, som andre yder, mens du ikke lægger meget mærke til, om den indsats, du selv yder, nu også bliver set og værdsat. Da Christian Glenstrup for et par år siden var gået på pension, fik du idéen til, at Selskabet for Dansk Skolehistorie skulle indstifte en skolehistorisk hæderspris, Joakim Larsen-prisen, ligesom du har fået hundreder af andre gode idéer for at fremme skolehistorien. Da du skrev forslaget til begrundelsen for tildelingen af prisen, har du helt sikkert ikke tænkt dig, at det skulle være en pris for vel-tjente pensionister, men ved nærmere eftertanke i dag må man sige, at ingen kunne fortjene denne pris bedre end netop du. Den skulle være en hæderspris, der udtrykte Selskabets hyldest for en skolehistorisk pionerindsats, der i Joakim Larsens ånd forbinder fortid og fremtid. Joakim Larsen beskrives som en mand, der på grundlag af solide arkivstudier viste os, hvordan skolens administration, undervisning og opdragelse blev til i et samspil med datidens kultur.

Jeg tør godt med Keld Grinder-Hansens ord sige, at ligesom Joakim Larsen var det 19. århundredes skolehistoriker, har du været det 20. århundredes skolehistoriker. Din indsats for skolehistorien igennem Institut for Dansk Skolehistorie, Selskabet for Dansk Skolehistorie og Dansk Skolemuseum er udførligere beskrevet i den hilsen til dig, der er udgivet i anledning af din 70 års fødselsdag i dag. Det fremgår, at du som ingen anden har været med i det hele i det 20. århundredes sidste ca. 35 år. Du har selv ydet en meget stor indsats som skolehistoriker, og du har været en inspirator for og igangsætter af andre af stort format. Du har ydet en pionerindsats for skolehistorien, som vil være af stor betydning for dansk skole i det 21. århundrede.

Den Store Danske Encyklopædi fremhæver, at du har været en drivkraft i skolehistorisk og anden historisk forskning, også på nordisk plan, og at du har været initiativtager til oprettelsen af Dansk Skolemuseum. Desuden fremhæves, at din forskning er udsprunget af en optagethed af skolens demokratiske dannelsesopgave, og at du har fremragende evner som formidler.

Foruden at være en hyldest for en skolehistorisk pionerindsats skal Joakim Larsen-prisen også styrke studiet af skolens og uddannelsernes historie. Du er stadig en aktiv skolehistoriker, og du sidder inde med en enorm viden om skole og samfund og har en fin evne til at udtrykke den i tale og skrift, så selv om man også skal have

lov til at holde fri, når man er blevet pensionist, så er en lille tilskyndelse til at yde endnu en lille eller stor indsats meget velanbragt, når det gælder dig.

Derfor har den øvrige bestyrelse med god samvittighed og uden at spørge formanden om hans mening besluttet at give dig Joakim Larsen-prisen for din indsats, hvad du vistnok allerede har kunnet regne ud af det, jeg har sagt. Vi har vist kunnet give dig nogle overraskelser i forbindelse med din fødselsdag, men hvis Joakim Larsen-prisen er en overraskelse, kan det vist kun skyldes din velkendte beskedenhed.

Samtidig vil jeg gerne ikke bare på egne vegne, men på alles vegne, der mere eller mindre beskæftiger sig med skolehistorie, udtrykke en stor tak for, hvad du har betydet for os gennem inspiration og opmuntring og for en stor dels vedkommende også venskab. Det ville mange udenlandske skolehistorikere – i hvert fald fra de andre nordiske lande – også kunne tilslutte sig.

Der er nogle, der har talt om dit store netværk. Det kan bringe på forskellige tanker. Du må undskylde, at jeg kom til at tænke på en edderkop og dens net. Det bruges til at fange nogen i, men du æder eller udsuger dem i hvert fald ikke. Du bringer dem heller ikke i fedtefadet eller udnytter dem. Det var vist sådan noget edderkopsagen, som folk på vores alder godt kan huske, handlede om. Det har ikke været så galt at være blevet fanget i dit net! Det skal du have en stor tak for – også for, at du har fanget os.

Hermed vil jeg gerne på Selskabet for Dansk Skolehistories vegne overrække dig Joakim Larsen-prisen og ønske dig et stort til lykke med den!

Fra overrækkelsen af Joakim Larsen-prisen den 31. maj 2001. Lejf Degnbol motiverer; Vagn Skovgaard-Petersen tager imod. Foto: Chr. Glenstrup.

Nye kilder til dansk blindeforsorg

Af Christian Larsen

I foråret 2001 modtog Landsarkivet for Sjælland m.v. Kjæde-Ordenens arkiv. Dansk Blindesamfund havde stillet midler til rådighed, så arkivet kunne blive ordnet og registreret.

Ordenen har gennem snart 200 år udført et stort arbejde inden for dansk blindeforsorg, og det var ordenen, der oprettede det første blindeinstitut i 1811. Institutet blev overtaget af staten i 1858. Ligeledes drev ordenen 1825-1962 et blindehjem, 1861-1914 et asyl for blinde børn og 1937-47 en husholdningsskole for blinde, ligesom man i udstrakt grad har hjulpet blinde rundt omkring i landet ved adgang til øjenoperationer og ved pengeunderstøttelser.

Ordenens virke er beskrevet i Sven Houmøllers to bøger: *Kjæde-Ordenen og Blindeforsorgen 1811 – 10. Juni – 1961* (1961) og *Kjæden laa i Mulm begravet... Træk af Kjæde-Ordenens Historie 1774 – 27. November – 1974* (1974).

Det velbevarede arkiv indeholder et stort og værdifuldt materiale til belysning af blindeforsorg og blindes vilkår siden 1811. Det første blindeinstituts arkiv er stort set intakt, og der er fra hele perioden bevaret forhandlingsprotokoller, korrespondance, sager vedr. instituttet og regnskabsmateriale. Dertil kommer i en vis udstrækning elevsager. De sidste elever kan endvidere følges i statens blindeinstituts arkiv i Landsarkivet, hvor der foreligger en registratur af Niels Strandsbjerg (jf. *Uddannelseshistorie* 1993 s. 162-64).

Også Blindehjemmets og Asyllets arkiv er velbevaret, både hvad angår korrespondance og regnskaber, men også sager om de enkelte beboere. Asylbørnene kan endvidere følges i det nye blindeinstituts arkiv. Endelig er der fra ordenens arkiv udskilt legatsager vedrørende blinde, bl.a. 19 pakke legatansøgninger 1920-1982, der kan være med til at belyse blindes sociale forhold i 1900-tallet.

En bog på cirka 160 sider om Kjæde-Ordenen og dens blindeforsorg med registratur over arkivet vil blive udgivet i foråret 2002.

Centre for Videregående Uddannelse – CVU

Af Inger Schultz Hansen

Lov nr. 481 af 31. maj 2000 om mellemlange videregående uddannelser udtrykker formålet i kapitel 1 § 1:

» ... for at sikre et højt fagligt niveau i uddannelserne, for at fremme udvikling af de eksisterende mellemlange videregående uddannelser og for at fremme etablering af nye uddannelser i takt med samfundsudviklingen og ændrede kompetencekrav, fastlægger undervisningsministeren fælles rammer for mellemlange videregående uddannelser«.¹

Lovteksten blev uddybet gennem lovbekendtgørelse nr. 684 af 11. juli 2000 om centre for videregående uddannelse og andre selvejende institutioner for videregående uddannelser. Det fremgår her af kap. 7, at »Centre for videregående uddannelse (CVU'er) er en institutionsform, der skal styrke de professionsrettede videregående uddannelser, særlig de mellemlange, og efter- og videreuddannelse i tilknytning hertil. Centrene skal samtidig fungere som udviklings- og videnscentre inden for de fagområder, hvor de udbyder uddannelse«². Ambitionerne holder ganske højt niveau: – mellemlange videregående uddannelser; efter- og videreuddannelse; udviklings- og videnscentre.

Det forventedes, at institutionerne for de nævnte uddannelser i løbet af 2001 ville indgå i Centre for Videregående Uddannelse, CVU. Det er undervejs inden for det pædagogiske, det merkantile og det sundhedsfaglige område m.fl.; det sker tillige på tværs af de nævnte områder. Men en institution kan også vælge at stå alene. CVU skal opfattes som regionale polyinstitutioner, ikke som lokale monoliter; de skal styrke uddannelserne regionalt og fremme tværfaglige studiemiljøer.

Det forventes, at der ved udgangen af 2001 er godkendt 16 CVU'er inden for det pædagogiske område. Fordelt med 5 på Sjælland, 1 på Fyn og 6 i Jylland; nogle seminarier har valgt at fortsætte som enkeltstående institutioner. Danmarks Pædagogiske Universitet har provinsafdelinger (tidl. DLH), der indgår i CVU; København-afd. indgår i CVU København og Nordsjælland; Vordingborg deles og går til henholdsvis CVU Sjælland og CVU Syd; Fyn-afd. bliver en del af CVU Fyn; Esbjerg-afd. indgår i CVU Vest; Haderslev-afd. i CVU Haderslev, Skive-afd. i CVU-midtvest; Århus-afd. i CVU Øst; Ålborg-afd. i CVU Nordjylland. Vi tør hævde, at der forestår et ganske stort arbejde i det enkelte CVU, hvis virkeligheden skal leve op til intentionen. Det bliver spændende at følge, om helheden bliver andet og mere end summen af delene!

Som eksempel på et etableret CVU vil jeg nævne CVU Sjælland. Det blev betinget godkendt 1. januar 2001 og endelig godkendt 23. april 2001 med henblik på fusion inden for 5 år. Institutionerne i CVU Sjælland er Ankerhus Seminarium i Sorø (ernærings- og husholdningsøkonomseminarium), Hindholm Socialpædagogiske Seminarium (pædagogseminarium), Holbæk Seminarium (lærerseminarium) og Sla-

gelse-Seminariet (pædagogseminarium). Vestsjællands Amt har besluttet, at også amtets sygeplejeskole skal indgå i CVU. Som nævnt skal også den fhv. DLH-afd. i Vordingborg delvis indgå i CVU Sjælland.

Centersekretariatet er lagt på Holbæk Seminarium; efter- og videreuddannelsessekretariatet har fået sæde på Ankerhus; udviklingssekretariatet på Hindholm og sekretariat for IT og internationalt arbejde på Slagelse-Seminariet. Strukturen er altså decentral. Bagved ligger ønsket om at fastholde både institutioner og efter- og videreuddannelser i regionerne; bagved ligger tillige ønsket om regionale videnscentre for innovative udviklingsopgaver.

Troen på det tværfaglige samarbejde er hævet over enhver tvivl; idérigdommen ligger også. Men næppe nogen kan endnu udtrykke en kvalificeret mening om fremtiden for det ambitiøse projekt.

Noter

1. Lov nr. 481 af 31. maj 2000
2. LBK nr. 684 af 11. juli 2000

Nogle af årsmødets deltagere i Ribe Katedralskoles skolegård. Foto: Børge Riis Larsen.

Levnedsberetninger

Af Vagn Skovgaard-Petersen

Selskabet modtager af og til levnedssberetninger om lærere, der var noget helt særligt. Pladshensyn gør det umuligt at trykke disse bidrag i årbogen. Men for fremtiden vil de blive nævnt - under Nyt og noter - og opbevaret i Dansk Skolemuseum til fremtidig brug i de relevante sammenhænge. I 2001 modtog vi:

Artikel om *Ove Hejde Simesen* (1870-1955) – Torshavn, Marstal, Sønderborg –, skrevet af **Jens Kongsted Lampe** (Hasselager);

Skrift om *Johan Chr. Dan. Hartnack* (1811-1883) - soldat, lærer, præst -, samlet og redigeret af **Jane Dahl** (Rødovre). Et eksemplar findes også på Frederiksberg Bibliotek.

Selskabet for Dansk Skolehistorie

Den 4. november 2000 holdt Selskabet sit årsmøde med efterfølgende generalforsamling på Ribe Katedralskole i Puggaardsgade. Ca. 50 deltagere i skolens smukke samlingsal. Rektor **Bent Karsdal** fortalte træk af skolens liv og udvikling siden 1145, da skolen 13.6 fik tilladelse til »at give oplysning i Herrens navn«. – **Harry Haue** orienterede om etableringen af DIG = Dansk Institut for Gymnasiepædagogik ved Syddansk Universitet i Odense. Siden indvielsen i 1998 (se *Uddannelseshistorie* 1999, s. 210 f.) er der ansat ni videnskabelige medarbejdere; p.t. er tilknyttet 18 ph.d.stipendiater. – **Keld Grinder-Hansen** talte om dokumentation af gymnasiets fortid, nutid og fremtid. - Efter en forfriskning i kantinen kunne deltagerne studere en tema-udstilling om skolens historie, arrangeret i forbindelse med skolens 850 års jubilæum i 1995. – Skolens bibliotekar, lektor **Anna Margrethe Paludan** viste os biblioteket, der rummer talrige perler, bl.a. skrifter, forfattet af nogle af skolens berømte disciple. – Lektor **Torkil Funder** holdt et sprudlende foredrag om skolens »tingsliggjorte samling« i historisk perspektiv – med talrige århundredgamle genstande til både beskuelse og berøring.

Ved generalforsamlingen drøftedes bl.a. CVU (Centre for videregående Uddannelser) og DPU (Danmarks Pædagogiske Universitet). Der blev udtrykt ønsker om et møde med DPUs nye rektor, **Lars-Henrik Schmidt**, om skolehistoriens rolle på DPU. - Kontingentet blev for pensionister og studerende forhøjet fra 125 kr. til 150 kr. Det normale kontingent ligger fortsat på 200 kr. – Genvalg til styrelsen af **Lejf Degnbøl, Søren Ehlers, Keld Grinder-Hansen, Gorm Hansbøl** og **Inger Schultz Hansen**. Genvalg af revisor **Chr. Friis Damgaard**.

I januar 2001 udgav Selskabet på Odense Universitetsforlag **Chr. Vognsen** (red.): *Soldater på skolebænk. Forsvarets Civilundervisning 1952-1973*, skrevet af **Jørgen Bøgh, David Pedersen** og **Chr. Vognsen**. 141 sider, Ill. Pris: 200 kr. Forhandles af

Talerstolen i Ribe Katedralskoles festsal. Foto: Børge Riis Larsen.

Odense Universitetsforlag og Dansk Skolemuseum. Bogen blev præsenteret den 1. februar 2001 for en større indbudt forsamling, der havde haft tilknytning til Forsvarets Civilundervisning, i Kastellet i København, Nordre Magasin. Efter en velkomst ved undertegnede talte generalløjtnant **K.G.H. Hillingsø**: »Erindringsglimt – i bogens anledning« og afd.inspektør **Chr. Vognsen**: »Et af de dristigste eksperimenter ...«.

15.2.2001 holdt Selskabets styrelse – på Dansk Skolemuseum – et møde med **Lars-Henrik Schmidt** om et muligt samarbejde mellem DPU og Selskabet om undervisning, om forslag til stipendieemner, om arkivalier fra DLH og DPI og om en evt. historisk samling på DPU. Der var interesse fra begge sider; samtalen skal fortsætte på konkret grundlag. Selskabet har en hjemmeside, der findes under adressen www.skolehistorie.dk

I maj 2001 blev formandens runde fødselsdag fejret af Selskabet, Dansk Skolemuseum og medarbejdere fra det hedengangne Institut for Dansk Skolehistorie. Det skete under festlige former og i farverige omgivelser under N. Zahles Seminarium. Højdepunktet var udgivelsen og overrækkelsen af bogen *Institut, Selskab, Museum*, motiveret af Selskabets næstformand **Erik Nørr**. Jf. billede på næste side og anmeldelse af bogen ved **Thyge Winther-Jensen**.

Altsammen helt overvældende for den intetanende fødselar, der udtrykte og fortsat frembærer sin hjerteligste tak!

Vagn Skovgaard-Petersen

Erik Nørr og Vagn Skovgaard-Petersen. Foto: Chr. Glenstrup.